

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-5-81-86>

УДК 378.147.34

Хищенко О.О.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Анотація. В статті розглянуто місце та роль інноваційної діяльності в структурі фахової підготовки сучасного вчителя. Автор представляє результати впровадження інноваційної діяльності у процес підготовки майбутніх вчителів трудового навчання. Розглядаються терміни "інновація" та "інформація" в аспекті історичної трансформації. Визначені умови ефективного застосування інноваційної діяльності у навчанні у вищих навчальних закладах. В статті також автор досліджує проблему мотивації до застосування інноваційної діяльності на уроках учителями, розглядає інформаційну культуру, як певний рівень організації інформаційних процесів. Спираючись на наведені визначення групи дослідників зауважує, що інформаційна культура майбутнього вчителя пов'язана з особливостями стилю його діяльності. Особливу увагу приділено педагогічним аспектам підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до інформаційної діяльності.

Ключові слова: інновація, інформація, педагогічна діяльність, інноваційна діяльність, підготовка майбутнього вчителя, трудове навчання, методи навчання, педагогічні аспекти, інформаційна культура.

Khyshchenko Oleh

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University

FEATURES OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR INNOVATIVE ACTIVITY IN LESSONS OF EMPLOYMENT TRAINING

Summary. The article considers the place and role of innovative activity in the structure of professional training of a modern teacher. The author presents the results of the introduction of innovative activities in the process of training future teachers of labor education. The terms "innovation" and "information" in the aspect of historical transformation are considered. The conditions of effective application of innovative activity in education in higher educational institutions are determined. In the article the author also investigates the problem of motivation to apply innovative activities in lessons by teachers, considers information culture as a certain level of organization of information processes. Based on the above definitions, a group of researcher notes that the information culture of the future teacher is associated with the peculiarities of his style of worked. In the organization of classes on labor training are used along with traditional innovative approaches, technologies, methods, forms, tools. The nature of students' work varies depending on the complexity of the learning material and the objects of work that students make. As practice shows, teachers of labor training rarely use group forms of student work at the stage of learning new material, during its consolidation. An important task of professional and pedagogical training of future teachers of labor education is to train creative teachers who are able to think independently, analyze a variety of methodological and practical materials. Thus, during the study of pedagogical disciplines the necessary conditions are created for the formation of readiness of future teachers for innovative pedagogical activities. Future teachers should not only focus on the content of these methods, but also practice them in practical classes on pedagogy or professional methods. To this end, students should be encouraged to prepare projects on various topics. To this end, future teachers should be offered tasks to practice effective methods of search, selection, analysis of information, preparation of an individual information system. Particular attention is paid to the pedagogical aspects of preparing future teachers of labor training for information activities.

Keywords: innovation, information, pedagogical activity, innovative activity, preparation of the future teacher, labor training, teaching methods, pedagogical aspects, information culture.

Постановка проблеми. Багато аспектів проблем підготовки майбутнього вчителя знайшли своє відображення в історії педагогічної думки та набувають особливої актуальності і розробляються у багатьох напрямках на сучасному етапі. Серед цих напрямів особливе місце займає проблема підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання досить багатоаспектна. Значну увагу їй приділено у працях вітчизняних вчених – О. Коберника, В. Сидоренка, Г. Терещука, [10; 20; 21].

А втім наведений перелік досліджень показує, що вони далеко не повно вирішують проблеми забезпечення підготовки майбутніх учителів

трудового навчання відповідно до потреб сьогодення. В умовах оновлення трудової підготовки в загальноосвітніх навчальних закладах України, розвитку освітньої галузі "Технологія" зростає потреба дослідження питань інноваційної діяльності вчителів трудового навчання та підготовки до її здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемами інноваційної діяльності працюють сучасні вітчизняні педагоги. Серед них: І. Бех, І. Зязюн, Н. Федорова та ін. [1; 7; 22].

Інноваційну діяльність у літературі розглядається в трьох основних аспектах: за етапами розвитку інноваційних процесів як розробка, освоєння й використання нововведень, як вищий ступінь педагогічної творчості, введення її

в педагогічну практику, як науково-практичне дослідження та інноваційний експеримент [16].

Теоретичний аналіз досліджень присвячених проблемам підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності дає підстави розділити їх на два типи: підготовка майбутніх учителів у вищій школі та в системі післядипломної освіти. Проблема підготовки вчителів в системі післядипломної освіти – достатньо розроблена, про що свідчать дисертаційні роботи українських науковців: Н. Клокар, О. Козлової [9; 15].

Л. Даниленко характеризує освітню інноваційну діяльність як окрему галузь педагогіки, яка має свій об'єкт та предмет, закономірності й тенденції розвитку [3].

На думку Т. Поніманської [19], необхідність педагогічної інноваційної діяльності впливає з самої мети виховання – виховати особистість, здатну творити нове як у власній діяльності, так і в житті в умовах змінного соціуму.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблему підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності ми розглядаємо в розрізі тих змін, що відбуваються в системі освіти України.

Проблема потребує подальших досліджень, як комплексних міждисциплінарних, так і багаторівневих, у тому числі при вивченні дисциплін професійної і практичної підготовки.

Таким чином, метою процесу оновлення підготовки майбутніх учителів є збагачення його системою наукового та методичного забезпечення, побудованого на основі ідей демократизації та гуманізації в розбудові національної системи освіти та педагогічних відносин з опорою на культурно-історичний, духовний та передовий педагогічний досвід як українського народу, так і народів світу. Завданням цього процесу є реалізація відповідної інноваційної “технології оновлення підготовки майбутнього вчителя”.

Мета статті. Сказане вище дозволяє стверджувати, що питання особливостей підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності є актуальним, перспективним у світлі розбудови системи національної освіти.

Це й зумовило вибір теми дослідження “Особливості підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності на уроках трудового навчання”.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов, що забезпечують ефективність підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Ключовим поняттям у досліджуваній сфері є термін “інновація” (англ. innovation, від лат. innovatio – “in” – у, в, “novus” – новий, що буквально означає нововведення, оновлення, внесення нового) [18].

Поняття “інновація” вперше з'явилося у дослідженнях ХІХ століття, де ним позначали введення деяких елементів однієї культури в іншу. Цей термін, а також похідні від нього (інноваційні процеси, інноватори тощо) були перенесені з класичних напрямів до вивчення культури в етнографії та археології [18].

Крім того, посилюється аспект передачі учневі функцій самоконтролю, самоорганізації, самоо-

цінки. Від педагога учень отримуватиме допомогу в життєвому й професійному самовизначенні, у пошукові власного стилю життя й діяльності, у подоланні бар'єрів пізнання та особистісних проблем.

Отже, в основному в літературі інноваційна діяльність розглядається у трьох аспектах: за етапами розвитку інноваційних процесів як розроблення, освоєння й використання нововведень, як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового в педагогічну практику як науково-практичне дослідження та інноваційний експеримент [16].

Зауважимо, що деякі дослідники не розмежовують поняття “інноваційна освітня діяльність” та “інноваційна педагогічна діяльність”, що призводить до термінологічної плутанини. Наприклад, О. Козлова відзначає, що “суть поняття “інноваційна освітня діяльність” об'єднує в собі особливості процесу оновлення, унесення нових елементів у традиційну систему освіти, характеризує індивідуальний стиль учителя” [11].

Ю. Максимов розглядає інноваційно-педагогічну діяльність як систему з структурними та функціональними компонентами. Основу розробленої моделі інноваційної діяльності вчителя за Ю. Максимовим становить аналіз етапів інноваційного циклу: створення, опанування й запровадження нововведень і структура готовності особистості до певного виду діяльності. Відповідно до цього виокремлюються структурні компоненти моделі: знання педагогічних та інноваційних процесів, рефлексія діяльності, перешкоди, стимули й інші особливості запровадження, здатності до нововведень [16].

Серед функціональних компонентів даних моделей, що відображають системні зв'язки й водночас етапи інноваційного процесу, дослідник називає такі: дії по накопичуванню нових знань про предмет і об'єкт нововведення, уміння одержувати нові знання про них із дослідження інноваційного процесу; дії, пов'язані із перспективним плануванням створення та поширення нововведення; відбір змісту й окреслення композиційної побудови нового продукту; установлення педагогічно доцільних відносин між учасниками інноваційного процесу; уміння організувати взаємодію між ними [4].

Аналіз проблеми мотивації інноваційної діяльності педагогів ґрунтується на дослідженнях вітчизняних та зарубіжних психологів В. Мерліна, Є. Ільїна та ін. [8; 17].

Досліджуючи проблему мотивації та мотивів можна стверджувати, що вона залишається в психології гостро дискусійною. Це пояснюється, перш за все, термінологічними розходженнями. Під поняттям “мотив” розуміють: уявлення та ідеї, почуття й переживання, потреби й потяги, спонукання й нахили, психологічні умови, що визначають цілеспрямований характер дій, настанови, спонукання до діяльності, спонукальна причина дій і вчинків [6]. Звідси поширеність моністичних концепцій сутності мотивів, де останніми виступають різні та окремі психологічні феномени.

Головними причинами відмови від нововведень дослідники вважають нерозвинену мотивацію досягнення. У цьому випадку людина

ухляється від нововведень, бачить у них ризик та непередбачувані труднощі. З накопиченням життєвого досвіду в учителів формується система, що відмежовує свідомість від інформації, здатної зруйнувати його внутрішню рівновагу, вплинути на створену ним модель професійної діяльності. Тому успіх реалізації нововведень тісно зв'язаний з інноваційною поведінкою, подоланням бар'єрів творчості [6].

Поняття “інформація” (від лат. *informatio* – роз'яснення, викладання) належить до ключових понять науки кібернетики. Під інформацією розуміють відомості, які передаються певним способом (усним, письмовим або іншим). Із ХХ століття це загальнонаукове поняття, яким визначають “обмін відомостями між людьми, людиною та автоматом, автоматом та автоматом; обмін сигналами у тваринному та рослинному світах”, широко використовується в усіх галузях науки. Водночас інформація стає філософською категорією поряд з такими категоріями як матерія, енергія, час, простір [18]. Втім складність та різноманітність інформації як особливого явища дійсності породжує неоднозначні тлумачення цього терміну.

У ситуації ставлення людини до інформації, її оцінки та відбору для практичного використання, організації сучасної інформаційної діяльності досліджується проблема формування інформаційної культури особистості [2]. Її завданнями є визначення: суті поняття “інформаційна культура”, рівнів її розвитку; зв'язків між інформаційною культурою, пов'язаною з накопиченням, зберіганням і розповсюдженням інформації та професійною і загальною духовною культурою особистості; особливостей формування інформаційної культури на певних соціально-історичних етапах розвитку людства.

Інформаційну культуру розглядають саме як певний рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреби в інформаційному спілкуванні людей, рівень ефективності створення, добору, зберігання, перероблення та подання інформації, сукупність знань і вмінь, що забезпечують ефективну роботу з інформацією [2].

Саме поняття “основи інформаційної культури” відображає універсальні процедури опрацювання інформації, знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках [12].

Отже, більшість дослідників визначають інформаційну культуру як систему знань та умінь роботи з інформацією. Спираючись на наведені визначення та дані, зауважимо, що інформаційна культура пов'язана не лише з системою спеціальних знань, а й особливостями стилю діяльності спеціаліста, його здатністю оперативно та ефективно вести пошук, накопичувати та використовувати необхідну інформацію, що дозволяє йому орієнтуватися та вчасно реагувати на зміни у професійному середовищі й підтримувати високий фаховий рівень в умовах швидкого “старіння” знань [4].

На першому рівні передбачається розвиток творчої спрямованості та сприйнятливості до нового, потреби в пошуковій діяльності учнів та студентів-першокурсників, формування в них здатності виявляти, формулювати, аналізувати й розв'язувати творчі педагогічні завдання.

На другому рівні студенти опановують основи методології наукового пізнання, педагогічного дослідження та методи педагогічних досліджень, знайомляться з основними поняттями інноваційної педагогіки, різноманітними типами інноваційних навчальних закладів та альтернативними загально педагогічними технологіями навчання.

На третьому етапі освоюються технології інноваційної діяльності. Тут майбутні вчителі беруть участь у розробці авторської програми (як колективної, так і індивідуальної), вчать аналізувати та прогнозувати розвиток нововведення, труднощі його впровадження.

Четвертий етап охоплює практичну роботу на експериментальному майданчику, застосування нововведення, корекцію, відстеження результатів експериментальної роботи, самоаналіз професійної діяльності [4].

На жаль, автори чітко не пов'язують етапи інноваційної підготовки з відповідним змістом дисциплін психолого-педагогічного циклу, що вивчаються студентами на певних курсах.

Тим часом серед труднощів, що виникають у ході впровадження вчителями нових педагогічних технологій спеціалісти називають інформаційно-просвітницький спосіб їх передачі в практику. Невисока ефективність його пояснюється неадекватністю діяльності засвоєним знанням. Педагог мусить вжитися в технологію, пропустити її через систему власних емоцій, потреб та цінностей [3].

Важлива роль у системі підготовки вчителів до інноваційної діяльності повинна відводитися й методичним дисциплінам. Як свідчить огляд літератури, це питання не розглядалося в роботах, присвячених проблемам інноваційної діяльності.

Під час вивчення шкільного предмета учнів залучають до трудової діяльності в різних сферах виробництва та домашнього господарювання. Учителі трудового навчання вводять учнів у світ сучасного виробництва, знайомлять з науковими основами його організації та управління, технікою та технологіями, основними групами професій, допомагають школярам у професійному самовизначенні. Освітня галузь “Технологія” надає школярам можливість набувати допрофесійну і початкову професійну підготовку. Галузь сприяє формуванню в учнів комплексу особистісних якостей, необхідних людині як суб'єкту сучасного виробництва, забезпечує умови для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу [4].

У організації занять з трудового навчання використовуються поряд із традиційними інноваційні підходи, технології, методи, форми, засоби. Проте, специфіка шкільної дисципліни зумовлює певні обмеження у їх застосуванні. Так, більша частина навчального часу на уроках витрачається на практичне, а менша – на теоретичне навчання. Значна частина часу відводиться на уроках трудового навчання опануванню різними видами предметно-перетворювальної діяльності. Відповідно, головні види діяльності учнів на заняттях – це навчання і праця. Характер трудової діяльності учнів змінюється в залежності від складності навчального матеріалу та об'єктів праці, які виготовляють школярі. Тому пояснюваль-но-ілюстративний тип навчання досить розповсюджений у процесі трудової підготовки в школі.

Особливості уроків трудового навчання не досить розвивають застосування педагогічних нововведень, що виникають і розробляються вчителями інших шкільних предметів. Комбінований урок залишається найпоширенішим типом уроку у трудовому навчанні. Підтвердження цьому знаходимо у сучасній педагогічній літературі, яка пропонує різноманітні розробки нестандартних уроків з різних шкільних предметів. Проте, серед них дуже мало сценаріїв уроків з трудового навчання [4].

Зміст навчального матеріалу окремих модулів, розділів і тем шкільної програми з трудового навчання дозволяє вчителям розробляти і проводити нестандартні уроки.

Як свідчить практика, вчителі трудового навчання рідко застосовують групові форми роботи учнів на етапі вивчення нового матеріалу, під час його закріплення. Традиційно групова форма організації роботи учнів застосовується під час практичних робіт учнів на заняттях з різних модулів.

Відповідно студенти мають познайомитись з можливостями їх застосування на окремих етапах занять з трудового навчання, практично опанувати технології організації різноманітних форм навчання у групах, вміти відбирати навчальну інформацію для їх реалізації, включати ці форми до структури уроку.

Отже, теоретичну основу підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності складають виділені напрями інноваційної роботи вчителів трудового навчання. До них можна віднести: створення авторських програм (внесення змін у зміст шкільного предмета), запровадження у процес трудової підготовки школярів різноманітних типів, форм, методів навчання, ефективне поєднання традиційних та інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, добір та створення засобів навчання, організація роботи учнів з навчальною інформацією на заняттях трудового навчання, пошук ефективних форм взаємодії вчителя та учнів, видів підтримки й допомоги школярам під час виконання практичних завдань [4].

Важливе завдання професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання полягає у підготовці творчих педагогів, здатних самостійно мислити, аналізувати різноманітні методичні і практичні матеріали, альтернативні підручники, програми, здійснювати їх відбір і будувати власну роботу у відповідності до сучасних вимог розвитку системи освіти. Вчитель повинен вміти самостійно оцінювати і творчо застосовувати будь-які традиційні або нові підходи у трудовому навчанні.

Широкими можливостями володіють педагогічні дисципліни для формування у студентів досвіду творчої педагогічної діяльності як індивідуальної, так і в складі мікрогруп. Це готує до співпраці та співтворчості в педагогічному колективі, інноваційній групі тощо.

Таким чином, під час вивчення педагогічних дисциплін створюються необхідні умови для формування готовності майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

Якість професійно-педагогічної підготовки до інноваційної діяльності визначається за рівнями готовності майбутніх учителів до зазначеного виду роботи.

Вивчення готовності до будь-якого виду діяльності потребує глибокого розуміння змісту та структури останньої. Готовність до інноваційної діяльності розглядається нами як складова частина загальної професійної готовності, її компонент [4].

Готовність учителів до впровадження результатів теоретичних пошуків та досягнень педагогічної практики визначається у дослідженні О. Ярошенко [23] як інтегральна, особистісно-значима якість педагога, яка виявляється у стійкому прагненні до постійного вивчення та використання передових педагогічних ідей.

А. Линенко виділив та описав компоненти готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності, ознаки її виявлення та критерії оцінки [14]. Серед компонентів готовності зокрема зазначені такі: ставлення до діяльності або настанови, мотиви, знання про предмет та способи діяльності, навички та вміння їх практичного втілення. Відповідно до специфіки педагогічної діяльності, автор конкретизує їх: емоційно-зацікавлене позитивне ставлення до суб'єкта (учня), об'єкта (педагогічного процесу) та способу діяльності (виховання та навчання); знання про структуру особистості, її вікові зміни, цілі та способи педагогічного впливу у процесі її формування і розвитку; педагогічні уміння щодо організації та здійснення навчального та виховного впливу на особистість, яка формується.

Враховуючи, що інноваційна діяльність учнів здійснюється поетапно, слід розглядати зі студентами суть кожного етапу та можливість використання певних методів і форм організації навчально-трудої діяльності учнів на кожному з них. Зокрема, методів “мозкового штурму” з метою пошуку тем творчих проєктів, інформаційної підтримки для остаточного вибору теми роботи та теоретичного огляду її розробленості, дизайн-аналізу, морфологічного аналізу та фокальних об'єктів для аналізу об'єкта проєктування.

Майбутні вчителі повинні не лише орієнтуватися у змісті цих методів, але й відпрацювати їх на практичних заняттях з педагогіки або фахової методики. З цією метою студентам слід запропонувати підготувати проєкти на різні теми. Набутий досвід проєктної діяльності майбутні педагоги можуть використовувати у подальшій роботі під час педагогічної практики в школі.

У процесі викладання дисциплін професійної і практичної підготовки доцільно знайомити студентів із змістом інноваційної педагогічної діяльності, з нововведеннями у навчально-виховних закладах як загальнопедагогічного рівня, так і на рівні шкільних предметів.

З цією метою слід запропонувати майбутнім учителям завдання на відпрацювання ефективних прийомів пошуку, відбору, аналізу інформації, підготовку індивідуальної інформаційної системи, створення інформаційного банку освітніх інновацій.

Висновки і пропозиції. Потребують дослідження й інші питання, що пов'язані з масовим характером сучасної інноваційної діяльності у освітянській галузі, з оновленням складу та структури педагогічного співтовариства, яке здатне давати об'єктивну оцінку нововведенням, освоювати розмаїття інновацій, розробленням технологій інноваційної підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

З огляду на це важливого значення набуває аналіз змісту інноваційної діяльності педагогів. Інноваційна діяльність вчителів трудового навчання виступає важливою складовою у процесі реформування трудової підготовки в загальноосвітніх навчальних закладах. У процесі дослідження були проаналізовані основні напрями інноваційної педагогічної діяльності вчителів трудового навчання, які склали змістову основу для формування готовності майбутніх учителів трудового навчання до означеного виду діяльності. На основі виявлених особливостей професійно-педагогічної підготовки студентів до інноваційної педагогічної діяльності та характе-

ристики основних напрямів інноваційної педагогічної діяльності вчителів трудового навчання, обґрунтовані теоретичні основи підготовки студентів до створення нововведень з урахуванням специфіки шкільного предмета.

Отже на сучасному етапі розвитку вітчизняної школи діяльність педагогів набуває нових ознак, стає різноманітнішою, такою, що враховує потреби, можливості й психологічні особливості учнів, гнучкою, адаптивною, здатною реагувати на зміни в освітньому просторі, неповторною, більш творчою за характером, спрямованою на самореалізацію та саморозвиток особистостей як вчителя, так і учнів.

Список літератури:

1. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 1997. № 1. С. 124–129.
2. Гендина Н.И., Колкова Н.И., Стародубова Г.А. Формирование информационной культуры школьников как неотъемлемая часть учебной деятельности: программа и результаты исследования. *Информационная культура в структуре новой парадигмы образования*. Кемерово : Кемеровская гос. академия культуры и искусств, 1999. 181 с.
3. Даниленко Л.І. Умови забезпечення інноваційної діяльності в навчально-виховних закладах освіти. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи* : Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. 20-21 жовтня 1998. Суми : Мрія-1, 1998. С. 96–99.
4. Демиденко Т.М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2004. 216 с.
5. Дичківська І.М. Основи педагогічної інноватики : Навч. посібник. Рівне : РДГУ, 2001. 233 с.
6. Занюк С.С. Психологія мотивації : Навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
7. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії : Навч. посібник для вчителів, аспірантів, студентів серед. та вищих навч. закладів. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
8. Ильин Е.П. Сущность и структура мотива. *Психологический журнал*. 1993. Т. 16. № 2. С. 27–41.
9. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 1997. 227 с.
10. Коберник О. Проектування на уроках трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2001. № 4. С. 12–14.
11. Козлова О.Г. Сутнісні складові інноваційної діяльності вчителя. Суми, 1999. 92 с.
12. Кравец В.А., Кухаренко В.Н. Формирование информационной культуры. *Дистанционное образование*. 2000. № 4. С. 35–37.
13. Краевский В.В. Педагогика между философией и психологией. *Педагогика*. 1994. № 6. С. 29–31.
14. Линенко А.Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Педагогіка та психологія*. 1995. № 1. С. 125–132.
15. Макагон Е.В. Формирование готовности педагогов к поисковой деятельности (в теории и практике). Киев : Междун. финанс. агентство, 1997. 40 с.
16. Максимов Ю.Г. Педагогические условия подготовки студентов к инновационной деятельности в школе : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 Удмурдский госуд. ун-т. Ижевск, 2001. 19 с.
17. Мерлин В.С. Лекции по психологии мотивов человека. Пермь, 1971. 120 с.
18. Нечволод Л.І. Сучасний словник іншомовних слів. Харків : Торсинг плюс, 2009. 768 с.
19. Поніманська Т. Чи готовий вчитель до інноваційної діяльності. *Освіта*. 1998. № 51. 5-12 серпня 1998. С. 8–9.
20. Сидоренко В.К. Нові орієнтири реформування трудового навчання в загальноосвітній школі. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 1. С. 7–10.
21. Терещук Г.В. Дидактические основы индивидуализации трудового обучения учащихся общеобразовательных школ : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Российская академия образования, институт профессионального самоопределения молодежи. Москва, 1993. 33 с.
22. Федорова Н. Філософія інноваційних закладів освіти. *Рідна школа*. 2000. № 12. С. 19–21.
23. Ярошенко О.Г. Формирование у учителей общеобразовательных школ готовности к освоению передового педагогического опыта : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Киев, 1987. 178 с.

References:

1. Bekh, I.D. (1997). Dukhovni tsinnosti v rozvytku osobystosti [Spiritual values in the development of personality]. *Pedagogy and psychology*, no. 1, pp. 124–129.
2. Hendyna, N.Y., Kolkova, N.Y., & Starodubova, H.A. (1999). Formation of information culture of schoolchildren as an integral part of educational activity: the program and results of research. *Ynformatsyonnaia kultura v strukture novoi paradyhmy obrazovaniya*: [Information culture in the structure of a new paradigm of education: Sb. articles]. Kemerovo: Kemerovo state. Academy of Culture and Arts.
3. Danylenko, L.I. (1998). Umovy zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti v navchalno-vykhovnykh zakladakh osvity. [Conditions for ensuring innovative activity in educational institutions]. *Proceedings of the Pedagogical innovations: ideas, realities, prospects (Ukraine, October 20-21, 1998)*. Sumy: Dream-1, pp. 96–99.
4. Demydenko, T.M. (2001). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia do innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti [Preparation of future teachers of labor training for innovative pedagogical activity] (PhD Thesis), Cherkasy: Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky.
5. Dychkivska, I.M. (2001). Osnovy pedahohichnoi innovatyky [Fundamentals of pedagogical innovation]. Rivne: RDGU. (in Ukrainian)

6. Zanyuk, S.S. (2002). *Psykholohiia motyvatsii* [Psychology of motivation]. Kiev: Lybid. (in Ukrainian)
7. Ziaziun, I.A., & Sahach, H.M. (1997). *Krasa pedahohichnoi dii* [The beauty of pedagogical action]. Kiev: Ukrainian-Finnish Institute of Management and Business. (in Ukrainian)
8. Ylyn, E.P. (1993). *Sushchnost y struktura motyva* [The essence and structure of the motive]. *Psychological Journal*, vol. 16, no. 2, pp. 27–41.
9. Klokar, N.I. (1997). *Psykholoho-pedahohichna pidhotovka vchytelia do innovatsiinoi diialnosti*. [Psychological and pedagogical preparation of a teacher for innovative activity]. (PhD Thesis), Kiev: Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.
10. Kobernyk, O. (2001). *Proektuvannia na urokakh trudovoho navchannia* [Design in the lessons of labor training]. *Labor training in educational institutions*, no. 4, pp. 12–14.
11. Kozlova, O.H. (1999). *Sutnismi skladovi innovatsiinoi diialnosti vchytelia* [Essential components of innovative activity of a teacher]. Sumy. (in Ukrainian)
12. Kravets, V.A., & Kukhareno, V.N. (2000). *Formirovanie informatsionnoy kulturyi* [Formation of information culture]. *Distance education*, no. 4, pp. 35–37.
13. Kraevskiy, V.V. (1994). *Hotovnist maibutnikh uchyteliv do pedahohichnoi diialnosti* [Pedagogy between philosophy and psychology]. *Pedagogy*, no. 6, pp. 29–31.
14. Lynenko, A.F. (1995). *Hotovnist maibutnikh uchyteliv do pedahohichnoi diialnosti* [Readiness of future teachers for pedagogical activity]. *Pedagogy and psychology*, no. 1, pp. 125–132.
15. Makahon, E.V. (1997). *Formyrovanye hotovnosti pedahohov k poyskovoi deiatelnosti (v teoryi y praktyke)* [Formation of readiness of teachers for search activity (in theory and practice)]. Kiev: Intern. finance. agency. (in Ukrainian)
16. Maksymov, Yu.H. (2001). *Pedahohycheskye uslovyia podhotovky studentov k ynnovatsyonnoi deiatelnosti v shkole* [Pedagogical conditions of preparation of students for innovative activity at school]. Izhevsk: The Udmurt state. un-t.
17. Merlyn, V.S. (1971). *Lektsyy po psykholohyyi motyvov cheloveka* [Lectures on the psychology of human motives]. Perm. (in Ukrainian)
18. Nechvolod, L.I. (2009). *Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv* [Modern dictionary of foreign words]. Kharkiv: Torsing plyus. (in Ukrainian)
19. Ponimanska, T. (1998). *Chy hotovy vchytel do innovatsiinoi diialnosti* [Is the teacher ready for innovation]. *Education*, no. 51, pp. 8–9.
20. Sydorenko, V.K. (2003). *Novi oriientyry reformuvannia trudovoho navchannia v zahalnoosvitnii shkoli* [New guidelines for reforming labor education in secondary school]. *Labor training in educational institutions*, no. 1, pp. 7–10.
21. Tereshchuk, H.V. (1993). *Dydaktycheskye osnovy yndyvydualyzatsyyi trudovoho obuchenya uchashchykhsia obshcheobrazovatelnykh shkol* [Didactic bases of individualization of labor training of pupils of comprehensive schools]. Moscow: Russian Academy of Education, Institute for Professional Self-Determination of Youth.
22. Fedorova, N. (2000). *Filosofiia innovatsiinykh zakladiv osvity* [Philosophy of innovative educational institutions]. *Native school*, no. 12, pp. 19–21.
23. Iaroshenko, O.H. (1987). *Formirovanie u uchiteley obsheobrazovatelnykh shkol gotovnosti k osvoeniyu peredovogo pedagogicheskogo opyita* [Formation of readiness of teachers of general education schools to master the advanced pedagogical experience]. Kiev.